

باروری خراسان رضوی و ۱۹ استان دیگر، کمتر از سطح جانشینی

گروه جامعه

در فرایند انتقال جمعیتی، نرخ باروری در بسیاری از مناطق جهان کاهش یافت و همه گیری کووید ۱۹ این روند را تقویت کرد. کاهش تمایل به فرزندآوری و به دنبال آن کاهش میزان باروری، پیامدهای جدی برای رشد اقتصادی دارد. «کم زایی موالید» همچنین پیامدهایی برای یوبایی جمعیت در سال های آینده به همراه خواهد داشت، به این ترتیب که کاهش تعداد موالید در چند سال آینده می تواند باعث کاهش جمعیت واقع در سن کار در دهه های آتی شود. باتوجه به اهمیت تغییرات باروری در سیاست گذاری های جمعیتی، این گزارش به بررسی روند باروری ایران و خراسان رضوی در چند سال اخیر می پردازد، جایی که آمارهای گویند باروری خراسان رضوی کمتر از سطح جانشینی است.

دورنمای باروری

آن، تأخیر در سن فرزندآوری و تغییرات ساختمان سنی جمعیت بود، شواهد حاکی از آن است که میزان باروری از سال ۱۳۹۶ تا سال ۱۳۹۹ دوباره کاهش یافت. میزان باروری کل کشور در سال ۱۴۰۰ اندکی افزایش یافت، اما در سال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ میزان باروری جمعیت ایرانی مشابه یکدیگر بود و به عبارتی میزان باروری در این سال ها تثبیت شد.

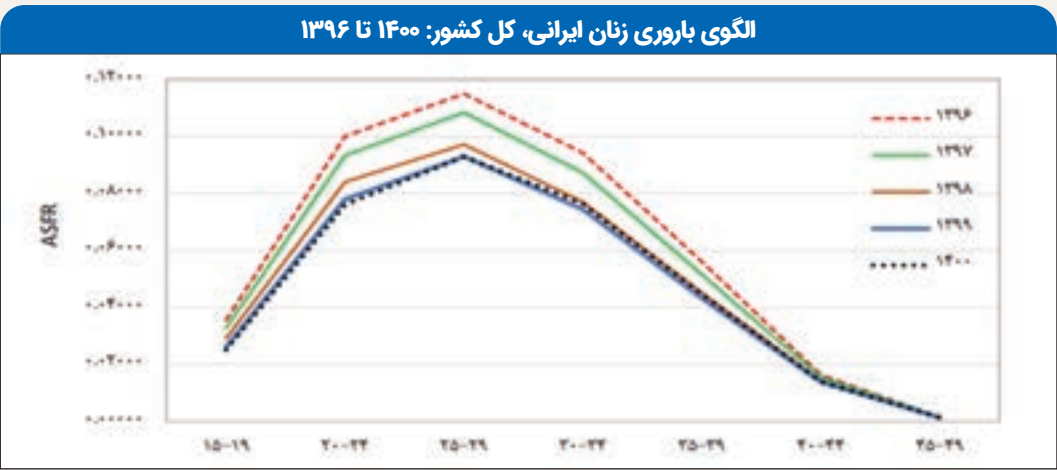
شرح	کل زنان ایران	کل زنان ایرانی
۰۱۳۹۵	۲۲۶۹۵۶۷۲	۲۲۲۴۰۵۷۷
۰۰۱۳۹۶	۲۲۷۶۵۶۶۶	۲۲۳۹۸۱۵۲
۰۰۱۳۹۷	۲۲۸۲۵۲۰۸	۲۲۲۵۵۱۲۱
۰۰۱۳۹۸	۲۲۸۸۰۰۳۶	۲۲۳۸۷۲۷۲
۰۰۱۳۹۹	۲۲۹۳۶۹۱۲	۲۲۳۲۲۱۸۱
۰۰۱۴۰۰	۲۳۰۰۰۱۲۷	۲۲۳۶۲۷۶۹

* بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

** بر اساس پیش بینی جمعیت توسط مرکز آمار ایران در سال ۱۴۰۰

روند تعداد موالید

بررسی تعداد موالید از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ حکایت از کاهش تعداد موالید در این سال ها دارد. بر اساس اطلاعات سازمان ثبت احوال کشور، تعداد کل موالید ثبت شده در سال های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب برابر یک میلیون و ۴۸۷ هزار و ۸۵۵، یک میلیون و ۳۶۶ هزار و ۴۸۴، یک میلیون و ۱۹۶ هزار و ۱۳۳،

میزان باروری کل برای جمعیت ایرانی در سال های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب برابر ۲٫۰۹، ۲٫۰۹، ۱٫۹۵، ۱٫۷۴ و ۱٫۶۵، فرزند محاسبه شد.

شرح	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰
۱۵-۱۹ ساله	۰/۰۲۵۲۹	۰/۰۲۲۷۵	۰/۰۲۹۰۱	۰/۰۲۶۰۲	۰/۰۲۵۰۹
۲۰-۲۴ ساله	۰/۱۰۰۰۶	۰/۰۹۲۳۶	۰/۰۸۲۰۳	۰/۰۷۷۹۹	۰/۰۷۶۱۰
۲۵-۲۹ ساله	۰/۱۱۳۹۷	۰/۱۰۸۲۰	۰/۰۹۷۱۹	۰/۰۹۲۹۴	۰/۰۹۲۹۲
۳۰-۳۴ ساله	۰/۰۹۲۲۶	۰/۰۸۷۲۸	۰/۰۷۷۰۲	۰/۰۷۲۲۸	۰/۰۷۶۲۲
۳۵-۳۹ ساله	۰/۰۵۶۰۱	۰/۰۵۱۵۹	۰/۰۲۵۱۹	۰/۰۲۲۲۰	۰/۰۲۴۶۲
۴۰-۴۴ ساله	۰/۰۱۶۲۹	۰/۰۱۵۲۹	۰/۰۱۲۳۶	۰/۰۱۲۷۲	۰/۰۱۴۰۰
۴۵-۴۹ ساله	۰/۰۰۱۳۶	۰/۰۰۱۲۴	۰/۰۰۱۲۲	۰/۰۰۱۲۵	۰/۰۰۱۳۶
میزان باروری کل	۲/۰۹	۱/۹۵	۱/۷۲	۱/۶۵	۱/۶۵

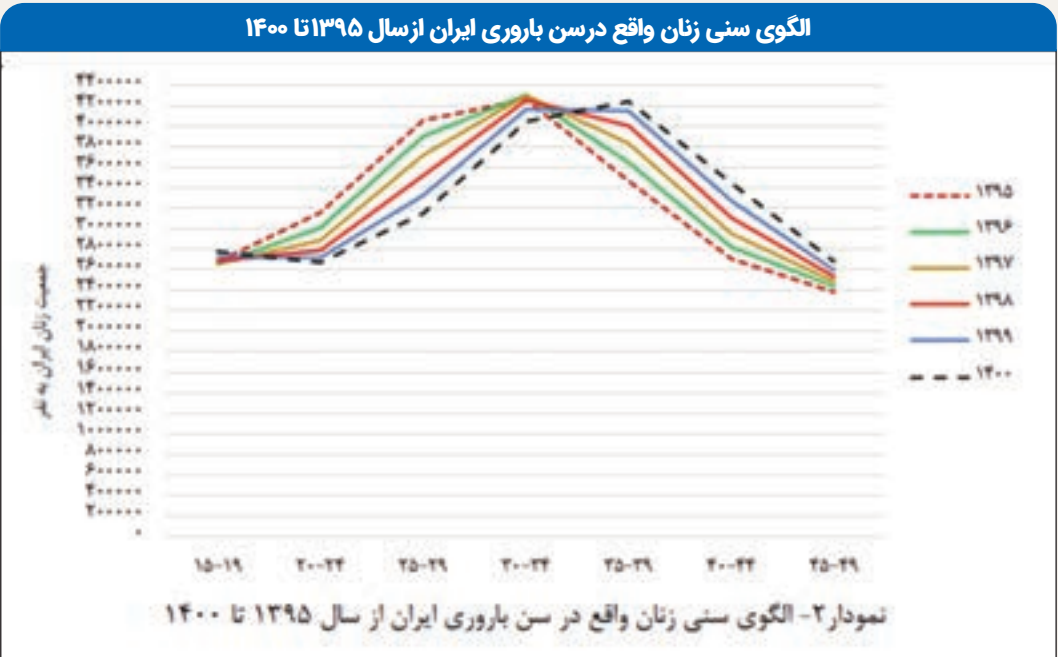
نتایج مقایسه باروری استان ها با کل کشور بیانگر آن است که باروری استان ها نسبت به کل کشور متفاوت بوده و بین استان ها نیز تفاوت هایی وجود داشته است. در چند سال اخیر، میزان باروری کل در همه استان های کشور کاهش داشته است. در مجموع، در سال های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ میزان باروری کل در ۱۷ استان بیشتر از میانگین باروری کل کشور است و در سال های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ تعداد ۱۶ استان باروری بالاتر از میانگین کشوری قرار داشته اند. در سال ۱۴۰۰ تعداد ۱۸ استان باروری بالاتر از میانگین کشوری را تجربه کرده اند. ولی باتوجه به اینکه درصد جمعیت در استان های بابروری پایین، کمتر از جمعیت استان های بابروری بالا بوده، تأثیر باروری این استان ها بر باروری کل کشور کمتر بوده است، به عنوان مثال، استان های سیستان و بلوچستان و خراسان جنوبی که از لحاظ توسعه یافتگی در سطح پایینی قرار داشته اند، به مراتب باروری بالاتری نسبت به استان های، گیلان، مازندران، سمنان، البرز و ... نشان داده اند.

استان گیلان حداقل میزان باروری کل و استان سیستان و بلوچستان بیشترین میزان باروری کل را در کشور به خود اختصاص داده اند. در سال ۱۴۰۰ پنج استان باروری بسیار پایین (کمتر از ۱/۳) و دو استان پایین (بین ۱/۳۱ تا ۱/۵) را تجربه کردند. در همین سال، ۲۰ استان نیز باروری کمتر از سطح جانشینی (۲/۰۹ تا ۵/۱/۱) فرزند داشتند. تنها چهار استان سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، یزد و خوزستان باروری بالاتر از سطح جانشینی را در سال ۱۴۰۰ به خود اختصاص دادند.

منبع: برگرفته از مقاله روند باروری در ایران، از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ نوشته کارشناسان مرکز آمار ایران (الهام فتحی، نورمحمد جاوید و مجتبی نصیری پور)

کم زایی در شیب سنی

می دهد که میانگین سنی زنان واقع در باروری رو به افزایش است، زیرا اغلب آن ها متولدین دهه ۱۳۶۰ هستند که مشابه یک موج روی ساختمان سنی جمعیت به سمت سنین بزرگ سالی حرکت می کنند و به سنین بالاتر منتقل می شوند. با ورود به سنین بیشتر تمایل به فرزندآوری کاهش می یابد، زیرا بخشی از مادران فرزند اول و دوم خود را به دنیا آورده اند.

غیبت برنامه های جمعیتی کارآمد

آمار رسمی از تعداد موالید اتباع غیر ایرانی، مربوط به اتباعی است که به مراکز بهداشتی مراجعه کرده و ولادت آن ها ثبت شده است، بنابراین با حاصل جمع موالید اتباع غیر ایرانی که از داده های وزارت بهداشت قابل حصول است و موالید اسناد جاری تا وقوع یک سال می توان به اطلاعات کل موالید ایران دست یافت.

شرح	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰
۱۵-۱۹ ساله	۰/۰۲۵۶۷	۰/۰۲۳۷۲	۰/۰۳۰۱۶	۰/۰۲۷۵۸	۰/۰۲۷۲
۲۰-۲۴ ساله	۰/۰۹۹۶۱	۰/۰۹۵۲۳	۰/۰۸۶۹۲	۰/۰۸۲۷۱	۰/۰۸۲۶
۲۵-۲۹ ساله	۰/۱۱۳۵۲	۰/۱۰۸۹۲	۰/۰۹۸۲۶	۰/۰۹۵۹۹	۰/۰۹۷۶
۳۰-۳۴ ساله	۰/۰۹۲۰۲	۰/۰۸۷۱۰	۰/۰۷۷۲۰	۰/۰۷۵۸۷	۰/۰۷۸۲
۳۵-۳۹ ساله	۰/۰۵۵۲۹	۰/۰۵۱۲۹	۰/۰۴۵۲۹	۰/۰۴۴۱۲	۰/۰۴۵۸
۴۰-۴۴ ساله	۰/۰۱۶۱۶	۰/۰۱۵۲۶	۰/۰۱۲۲۹	۰/۰۱۳۹۹	۰/۰۱۲۲
۴۵-۴۹ ساله	۰/۰۰۱۳۸	۰/۰۰۱۲۸	۰/۰۰۱۲۷	۰/۰۰۱۲۲	۰/۰۰۱۲
میزان باروری کل	۲/۰۷	۱/۹۷	۱/۷۷	۱/۷۱	۱/۷۲

است که به نوبه خود سهم بسزایی در کاهش میزان باروری کشور داشته است. این موضوع اهمیت باروری زنان در گروه های سنی مورد بحث را نشان می دهد و لازم است بیش از پیش در سیاست گذاری و برنامه ریزی های جمعیتی به این موضوع توجه شود.

در مجموع نتایج محاسبات، شیب کاهش میزان باروری کل ایران از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ را تأیید می کند. الگوی سنی باروری نشان دهنده کاهش میزان باروری در همه سنین از جمله گروه های سنی ۲۰ تا ۲۴ و ۲۵ تا ۲۹ و ۳۰ تا ۳۴ ساله از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹ است.

این تغییر بیانگر کاهش باروری به ویژه در میان گروه سنی جوان

میزان باروری کل ایران در سال ۱۴۰۰ اندکی افزایش یافته و این افزایش تحت تأثیر افزایش باروری اتباع خارجی بوده است. میزان باروری ایرانی در سال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ مشابه یکدیگر (۱/۶۵ فرزند) هستند. همه استان های کشور، کاهش میزان باروری کل را در پنج سال اخیر تجربه کرده اند. این کاهش در سال های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به مراتب بیشتر از سال های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ بوده است، بنابراین می توان گفت کاهش میزان

شرح	۱۳۹۶		۱۳۹۷		۱۳۹۸	
	ایرانی	ایران	ایرانی	ایران	ایرانی	ایران
کل کشور	۲/۰۹	۲/۰۷	۱/۹۵	۱/۹۷	۱/۷۲	۱/۷۲

را تجربه کردند. ولی باتوجه به اینکه درصد جمعیت در استان های با موالید پایین کمتر از جمعیت استان های با موالید بالا بوده، تأثیر میزان خام موالید این استان ها بر میزان خام موالید کل کشور کمتر بوده است، به عنوان مثال، استان های سیستان و بلوچستان و خراسان جنوبی که از لحاظ توسعه یافتگی در سطح پایینی قرار داشته اند، به مراتب میزان خام موالید بالاتری نسبت به استان های، گیلان، مازندران، البرز و ... نشان داده اند.

شرح	۱۳۹۶		۱۳۹۷		۱۳۹۸		۱۳۹۹		۱۴۰۰	
	ایران	ایرانی	ایران	ایرانی	ایران	ایرانی	ایران	ایرانی	ایران	ایرانی
کل کشور	۱۸۷	۱۸/۶	۱۷۱/۲	۱۶/۹	۱۵۱/۳	۱۲/۶	۱۲/۰	۱۲/۵	۱۲/۰	۱۲/۳